

תקלו

הלכות ברכת המזון קפמ"קצ

הכוס ויש מיישבין¹² שכיון שנהגו בהם נעשו כאלו הם מטיפים הברכה ואינם חשובים הפסק¹³:

ח בכית האבל מוסיפים בברכה רביעית מעין המאורע¹⁴ כל שבעה כמ"ש כו"ד סי' שע"ט¹⁵ בין האבל עצמו¹⁶ שמברך בין אחרים שאוכלים עמו ומברכים בומוין ואין היושבין בכית האבל לומר ג' המבות וג' גמולות שאינן נזכרים בתלמוד¹⁷ אלא כשמוגיע להולך הטוב אוזרים החי הטוב והמטיב אל אמת דיין אמת שופט בצדק לוקח נפשות במשפט שלט בעולמו לעשות בו כרצונו כי כל דרכיו משפט ואנחנו עמו ועבדיו ובכל אנו חייבים להודות לו ולברכו גודר פרצות בישראל הוא יגדור את הפרצה הזאת מעלינו ומעל אבל זה לחיים ולשלום הרחמן וכו'¹⁸:

קצ שתיתית היין אחר הברכה ודיניו וכו' ח' סעיפים:

א אחר שסיים ברכת המזון צריך לברך בורא פרי הגפן על הכוס של ברכת המזון¹⁹ אפילו אם כבר בירך על היין שבתוך הסעודה²⁰ שכל מה שאוכל ושותה אחר ברכת המזון סעודה אחרת היא²¹ לפי שברכת המזון היא סילוק והיסח הדעת למה שלפניה²² וגם אי אפשר לשתות ולאכול בעודו מברך²³.

ומפני זה נשתנה ברכת המזון מכל דברים המעונים כוס כגון קידוש והבדלה²⁴ ברכת התנים²⁵ ומילה שבכולם ברכת היין קודמת וכאן מברך בורא פרי הגפן אחר ברכת המזון ולא לפניה אפילו אם לא בירך על היין בתוך הסעודה²⁶ ואפילו בירך הרי כשנשל הכוס בידו לברך ברכת המזון הסית דעתו מלשתות קודם ברכת המזון²⁷ ואם היה נמלק לשתות היה צריך לחזור ולברך וכיון שכן למה אינו מברך בורא פרי הגפן קודם ברכת המזון אלא לפי שבברכת המזון הוא מודה ומשבח לבוראו על מה שאכל ושתה הוא²⁸ סילוק והיסח הדעת על מה שעשה ואפילו על ברכת המזון שמברך²⁹ והכוס בידו לכך צריך לברך תיכף לשתותיו³⁰:

ב כל דבר המעון כוס לא די באחזית הכוס לבדה בשעת אמירת אותו דבר שזה אינו מעקב כלל בדיעבד³¹ אלא עיקר מה שהמעוני כוס הוא לשתות ממנו³² אחר אמירת

ה חולין פו, א. משא"כ תפלה שיש בה רק טעם הבי ולא טעם הא, כדלעיל סי' קעח ס"ז וש"ג. וראה לקמן סי' קעא סי"א אם קידוש היו הפסק ממנו זה כפורס מפה ומקשר.
1 כדלקמן סי' רצו ס"א וש"ג.
2 שלע' אה"ע סי' סב ס"א. וראה סידור (ברכת ארוסין ונשאין) שמתחיל בין ? ברכות שחתת החופה לוי' ברכות שאחר ברה"ג, וש"ג.
ח הג"ה בלבוש ס"א.
ט כדלעיל סי' קעט ס"ה.
י כלול התיקון תהיה: ודחה. וכו"ה ברא"ש שם.
יא בקה"ש תהיה: על כוס ברה"ג שמברך. וכלול התיקון: על בפה"ש שבידך. וכו"ה ברא"ש שם.
יב ראי' ש' פסחים פ"י ס"י. וטור. וז"א ס"ק א. אלה רבה ס"ק א.
יג כדלקמן ס"ג וש"ג.
יד ברכות נב, א.

לו הסוד בעצמו. וראה לעיל סי' קפח ס"ד וש"ג.
לא ראה שעה הכולל פ"ה ס"ק ח. קובץ יג"ת (ג) ח"ב ע' קעג. ה"ג ע' רל.
לט ברכות נו, ב. מור וש"ע סי' כ"ב. ובסידור שנמטה הכוסה זו. וראה אלה רבה ס"ק ג.
מ סע"א א.
מא מ"א ס"ק ב.
מב כן הוא בנוסח הרמב"ם והר"ד אבודרהם והכלבו ע"י ב"י ד"ה ובכית האבל דלא כש"ך ביו"ד שם ס"ק א"ב.
מג דיוקו נותחא ראה מ"ט תיגונים.
סימן קצ
א ופסחים קג, ב כמר אורחא. מור וש"ע ס"א.
ב וגמרא שם. לבוש ס"א.
ג ראה גם לעיל סי' קעט ס"ה.
ד וגמרא שם. וכו"ה גם בשאר ברכה. אחרונה. כדלקמן ס"ג.

תקלו חלכות ברכת המזון קצ

ואתו דבר שתהא אותה אמירה כעין שירה הנאמרת על היין¹⁰ שמנסכין על גבי המזבח¹⁰ שהיא שתיית המזבח¹¹ אף כאן תהא נאמרת שירה על שתיית היין ואין שתייה חשובה לומר שירה אלא אם כן שותה שיעור הראוי ליישב דעתו של אדם¹¹ שהוא כמלא לוגמיו¹¹ שהיא שתייה של הנאה¹² ובפחות משיעור זה לא קיים מצות הכוס כולל¹³.

וכל דבר שהכוס מעקב בו אפילו בדעיכוד שאם אמר בלא כוס צריך לחזור ולומר על הכוס כגון קידוש והברלה ה"ה אם אמר על הכוס ולא שתה ממנו כמלא לוגמיו מיד קודם שעקר ממקומו ובלא היחס הרעת בינתיים צריך לחזור ולקדש כמ"ש בס"י רע"א¹³ וכן בכברת המזון לא קיים מצות הכוס כלל¹³:

ג. וצריך ג"כ שיהיה היין בשעת האמירה אצלו על השלחן או על גבי דבר אחר באותו חדר מוכן לשתייה¹⁴ והוא ג"כ מעקב אפילו בדעיכוד שאם אין היין לפניו בשעת האמירה ג"כ אינו נקרא אומר שירה על היין משא"כ אהיות הכוס בידו אינו אלא מ"ה דברים שנאמרו בכוס למצוה ולא לעקב כמו שנחבאר בס"י קפ"ג¹⁴:

ד. אע"פ ששתיית כוס של ברכה מעקבת אין מעקב שישתה המברך בעצמו אלא די בשתיית אחר¹⁵ ואפילו ממעים ממנו לתינוק¹⁵ (כמלא לוגמיו של תינוק¹⁵) יצא די חובה (ששיעור מלא לוגמיו הוא בכל אדם לפי מה שהוא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנותו¹⁵) אע"פ שהתינוק אינו מחויב בדבר אין בכך כלום לפי שגם על המברך לא הל החיוב כלל שלא חיבבוהו אלא לומר שירה על היין שישתה ממנו איזה אדם מישא"ל שיהיה שתייה שהיא חשובה הנאה לו (ואפילו תינוק בן יומיו¹⁶).

ומ"מ לבתחלה צריך להטעים לתינוק גדול קצת שהגיע לכלל חינוך ברכת הנהנין כדי שיוכל לברך ברכת היין ולא תהא ברכתו לבטלה¹⁶ מפני שהתינוק שומעה ממנו ומברך ושותה¹⁶ משא"כ אם ישעיס לקטן שלא הגיע לחינוך יפסיד ברכת היין שלא יוכל לאמרה אע"פ שאינה מעקבת¹⁷.

- טו שאילתת פ"ו יתרו סי' טו. בד"ג הל' קידוש והברלה. מרדכי יומא רמז תשכה. הובא בב"י סי' רסה. פ"ז שם פ"ק י.
- טז ברכות לה, א. וטע"מ הל' כלי המקדש פ"ג ה"ב.
- יז ראה לעיל סי' קסו פ"ה ש"ג.
- יח תוס' יומא פ. א. ר"ה הכי נכו.
- יט פסחים ק"ז, א. – לענין קידוש. וכה' לקמן סי' רעא כ"ד. ולענין כוס ברכת המזון – מור וש"ע סי' ס"ג. והיינו לדיעה הא' דלקמן מ"ד שרש"ם שיה, משא"כ לדיעה הב' שם אין צריך כמלא לוגמיו אלא בקידוש. כדלקמן בסוף הסעף שם.
- כ ראש פסחים פ"ה ס"ח. לבוש ס"ד. וכה' לקמן סי' רעא ס"ח.
- כא פסחים שם – לענין קידוש.
- כב סעף כו, ובקונטרס אחרון שם פ"ק י.
- כג ע"י לקמן סי' רצט סוף פ"ו.
- כד ותבאר בס"י ר"ו ס"ט. לענין ברכת היין ולענין ברכת המזון ראה גם לעיל סי' קפ"ב ס"א. וכן לענין קידוש – לקמן סי' רעא ס"ח.
- כה סעף ז. וראה גם לקמן סי' ר"ו ס"ט לענין ברכת היין.
- כו ראש פסחים פ"ה ס"ח. משמעות הגמ' עירובין מ. ט"ב. ש"ע ס"ד. וכה' לקמן סי' רעא ס"ח.
- כז עירובין שם. מור וש"ע סי' רס"ב ס"א (לענין קידוש

בבית הבנסת). לקמן שם ס"ג. ור"א סי' תקנא ס"י. מור וש"ע סי' תקנ"ב ס"י (לענין מילה בתשעה באב). רמ"א סי' תרכ"א ס"ג (לענין מילה בינם הבפוסים). לקמן שם ס"ה. רמ"א יו"ד סי' רסה ס"ד (ר"א אף לענין מילה בכל השנה). וראה גם סידור (סודר המילה). ולענין הברלה ראה לקמן סי' רצ"ה ס"ד. סי' תרכ"ב ס"ב. קצור הלכות שבת סי' רצ"ה ס"ג ובש"ע ז' שם.

כח ע"י בט"ז יו"ד סי' רסה ס"ק י (ולפי מה שכתבתי לא קשה מדי. ועי' במ"א סי' תרכ"א ס"ק ג שכתב שמענית התינוק מועיל רק לדעת הראב"ן דלקמן, ונראה דלפי מה שכתבתי כל שכן שהדין אחת). ולהט"ז אשתמישתייה מה שכתב הרא"ש בפ"י דפסחים סי' ס"ח דלי"ף דאי רינא דמני בשתיית אחר מפי"ג דעירובין מ, ב מרדכי בפענייה לתינוק ע"ש.

כט כלים פ"ז מ"א. יומא פ. ב. ובדלקמן סי' רעא ס"ד. סי' תרי"ב ס"ב.

ל כמצינו לעיל לענין המעטה לתינוק הנעול.

לא דש"א עירובין שם ר"ה לתב"ה. שו"ת ה"רן סי' נ"ב. מ"א בס"י רס"ב ס"א.

לב בקונטרס השלחן תרה: שומעה ממנו ושותה.

לג והיינו לדיעה ז, משא"כ לדיעה ב' דלקמן, שהברכה מעקבת. וראה לקמן סי' ערב ס"ק ב. והיזה כדריעה זו שאינה מעקבת.

תקלה

הלכות ברכת המזון קצ

(אבל רשאי הוא להטעים לגדול שיברך בעצמו ברכת היין אם הוא אינו שותה יין מפני ששונא אותו או משום נדר¹² אבל מי שהוא שותה יין מצוה מן המובחר שיטעום בעצמו וכן לכל המסובים שזימן עליהם¹³ אך א"צ לכל אחד ואחד כמלא לוגמו אלא די במעימה כל שהוא¹⁴).

ויש אומרים¹⁵ שכל דבר הטעון כוס חוץ מקידוש¹⁶ לא הצריכו לטעום ממנו אלא משום שלא יתא נגאי לברכת היין שיאמרו שלא לצורך הוא ברכה זו ונראית כברכה לבטלה אבל באמת הוא לצורך שכן תקנו חכמים ככל שירה הנאמרת על היין שיסדרו אותה אצל ברכת היין שהוא עיקר שירה המיוחדת ליין לפיכך רשאי לברך ברכת היין ולהטעים לקמן אע"פ שלא הגיע לחינוך ברכות ואפילו אינו יודע לדבר שכיון שהמטעמה אינה אלא משום נגאי דיה בחינוך קמן כזה.

וכן נוהגין במילה שבוים הכיפורים הואיל ואי אפשר בענין אחר כמ"ש בס' תרכ"א¹⁷ אבל במקום שאפשר כגון קידוש שבבית הכנסת בשבת ויום טוב יש לחוש לסברא הראשונה להטעים לקמן שהגיע לחינוך ברכה כמו שיתבאר בס' רס"ט¹⁸.

(אבל קידוש שבבית שאדם יוצא בו ידי חובתו יש אומרים¹⁹ אפילו לפי סברא האחרונה שלא די במה שיטעום לתינוק ולא אפילו שיטעום לגדול אלא המקדש בעצמו צריך לטעום כמלא לוגמו ואם לאו לא יצא משום שנאמר²⁰ וזכור את יום השבת לקדשו ואמרו חכמים²¹ וזכרו על היין כלומר על שתית היין לכבוד היום לפיכך²² המוכרו על היין הוא המקדש שותה ממנו בעצמו וראוי לחוש לזה לכתחלה כמ"ש בס' רע"א²³).

ולפי סברא זו שתקנת חכמים הוא בכל דבר הטעון כוס שיסדרו אותו על ברכת היין א"כ מי שאינו שותה יין אי אפשר לו לברך ברכת המזון על הכוס אלא א"כ יטעום ממנו לקמן שהגיע לחינוך²⁴ אבל לא לגדול שיברך בעצמו לפי שהמברך ברכת המזון הוא בעצמו צריך לברך ברכת היין לפי סברא זו והוא אינו רשאי לברך ברכת היין לחבירו²⁵ אף

לט סוף ד, שאין להטעים ממנו לתנוק נידה שפא היה וניל בשתיה אף כשגדול, ובסוף ה, שיש נוגעין להטעים לתנוק הנימול. והטעם ששנונים על דעה זו מבוואר שם: שהבירה נתקנה בשביל תנוק הנימול לכן די כשנותנים לו לשתות. ושם ס"ד וס"ו ב' ע"ד מנהגים כזה. וראה גם לקמן סי' רע"ג ס"א. סי' שג"ג ס"ה. ובספרו (סדר המילה): ונותנים לתנוק לשתות מכוס הדברה או שיתה בעצמו.

מ סוף ג. ושם נתבאר הטעם שיכול הקמן לשתות לפני קדוש שיצא בו.

מא בה"ג הל' קידוש והבדלה. והגאונים רב עפרים ורב צמח ברא"ש פסחים פ"י הל"ח וזכור ושו"ע סי' רע"א ס"ה. וראה גם לקמן שם סכ"ח.

מב שנות כ. ה.

מג פסחים ק"ג. א. וראה לקמן סי' רע"ג ס"א"ב.

מד לבוש שם ס"ד. מ"ז שם ס"ק יח.

מה סוף כה הביא ב' דיעות בזה, וסו"ס שראוי להוש לחבריו. ועי' לקמן סי' ע"ב ס"ב.

מו כן מבוואר בשו"ת חכם צבי. ולעיל נתבאר שלסברא זו יכול להטעים אפילו תנוק שלא הגיע לחנוך ואפילו אינו יודע לדבר, ושכן נוהגין במילה ביום הכיפורים.

מז תשובות חכם צבי סי' קסח.

לד עי' רמ"א סי' ע"ב ס"א. ואף הרי"א שם ס"ק מ לא פליגי אלא תוס' ברכת היין. ועי' בזה שפלתתי שם ס"ב וק"א ס"ק ב שבקדושה יכול להוציא אף ברכת היין מאשי"ב כאן בכוס ברכת המזון שיברך הגדול בעצמו, וברלב"ה במשך המעט.

לה ר"א"ש פסחים פ"י סס"ז. שו"ע ס"ד. מור וש"ע סי' רע"ג ס"ד. לקמן שם סכ"ח.

לו מנהג משה הל' שבת פכ"ט הל' ממשמעות הגאונים. ט"ז סי' רע"ג ס"ק ת. לקמן שם סכ"ח.

לז רש"י בעירובין מ, ב ד"ה לתיבוי. רמב"ן עירובין פ"ג (ע, א). ור"א סי' תרכ"א ס"ק ג. לפירוש שו"ת חכם צבי סי' קסח (וראה לקמן סי' ע"ב ק"א ס"ק ב שחלק על דברי החכם צבי בזה). וראה גם לקמן סי' שג"ג ס"ה. ומבאר כאן ג' חילוקים בין ב' הדעות: א) מעטת קטן שלא הגיע לחנוך. לדיעה א' לא יברך על היין ולדיעה ב' יברך. ב) מעטת גדול. לדיעה א' יברך הגדול בעצמו. לדיעה ב' חייב הזמין לברך ואינו יכול. ג) עיקר המעימה. לדיעה א' כמלא לוגמו (כדלעיל ס"ב). לדיעה ב' אפילו פחות. שלא תהא נראית ברכתו לבטלה (כדלקמן בסוף הסעף).

לח שבה מפורש בפסחים ק"ג, א ובעירובין ע"ב, ב ששתית כמלא לוגמו מנקבת. ולקמן מבווארת שיפת הגאונים רמ"ה קידוש מנקבת שתית המקדש בעצמו וק"א.

הלכות ברכת המזון קצ

להאומרים שברכת המזון מעונה כוס¹⁰⁰ שלדבריהם ברכת היין היא חובה כברכת המצות שאדם יכול להוציא הכירו ידי חובתו כמ"ש בס"י קס"ז¹⁰¹ מכל מקום כיון שחבירו יכול לברך בעצמו אין לאחר לברך לו: (אבל בקידוש והברלה ראשי שכיון שצריך לברך ברכת קידוש והברלה בשביל עצמו יכול לומר גם ברכת היין שנתקנה קודם ברכת קידוש והברלה כמ"ש בסימן ער"ב¹⁰²).

(ואכל מקום מי שבמנותו חפץ מאד לברך ברכת המזון בווימון על הכוס יוכל לסמוך על סברה הראשונה להקל בדברי סופרים¹⁰³).

וכן בהברלה אם לא טעם כמלא לגמיו¹⁰⁴ א"צ לחזור ולהבדיל שספק ברכות של דבריהם להקל כסברה האחרונה):

ה אע"פ שמצוה מן המוכרח שכל המסובים יטעמו מכוס של ברכה¹⁰⁵ א"צ למעום מכוס המברך אלא יכול כל אחד ליתן כוסו לפניו¹⁰⁶ ויותר טוב לעשות כן אם אפשר לפי שכות המברך הוא פגום לאחר ששתה ממנו המברך¹⁰⁷.

ואף שאפשר לתקנו ע"י שיוסיפו בו יין¹⁰⁸ לשתות כל אחד ואחד מהמסובין מ"מ יותר טוב שיטעמו מין של ברכה שכשיש לפני כל אחד ואחד כוסו בשעת ברכת המזון הרי כולם הן כוסות של ברכה כמו כוס המברך¹⁰⁹.

ואם לפני המסובין הן כוסות ריקנים יכול ליתן מכוס הברכה מעט לכל כוס וכוס שלהם¹¹⁰ אחר שכורך בורא פרי הגפן קודם שתייתו כדי שיטעמו מכוס שאינו פגום¹¹¹ ואין בזה משום הפסק בין ברכה לשתיה כיון שהוא לצורך שתיית המסובים¹¹² ומה שהוא מברך הוא כאלו הם מברכים שהרי הם יוצאים בברכתו וכן אם כוסות שלפניהם מלאים אלא שהם פגומים יכול לשפך מכוסם שלו לתקנם¹¹³ קודם שישתה¹¹⁴.

וכיון שהם זקוקים לכוסו אין להם למעום עד שיטעמו הוא כמו שנתבאר בס"י קס"ז¹¹⁵ אבל אם אינם זקוקים לכוסו שבוטות שלהם מלאים ואינן פגומים יכולים למעום קודם שיטעמו הוא¹¹⁶:

ז אע"פ שמעומת כוס של ברכה די בכמלא לגמיו ככוס של ברכת המזון טוב לשתות

מח לעיל ס"י קפב ס"א וש"נ.
מט סעף ג. וראה גם לקמן ס"י רעג ס"ו.
נ וראה מ"ש לקמן ס"י ערב ק"א ס"ק ב שלפי מברת החכם צנן, ויכר המברך גם ברכת היין וישנה האחרים אף שדורשים לברך. וראה גם סידור (ברכת ארוסין וגטואין).
נא ס"ב וק"א ס"ק ב.
נב להשיעם לגרול שירך בעצמו ברכת היין, כפי שעשו הני רבנן שבשולח' חכם צני שם.
נג שלמסברת הדין טעם המעולה הוא שלא תיראה הברכה לבטלה וסני בנשתה. וראה תהלת לדרו ס"ק א. אמרי יושר ח"ב פ"י קעג. הקרי תהלת ח"ב ג. ג.
נד ראו' פמחם פ"י סמ"ג. שו"ע ס"ד. מור וש"ע ס"י רעא ור"ד. לקמן שם סמ"ח.
נה ירושלמי ברכות פ"ו ה"א. תוס' ברכות מו, א ד"ה אין רא"ש ברכות פ"ו ס"י גו. וש"ב א"י דברכות מו, א ד"ה אמר. ב"י וש"ע ס"א. וכ"ה לקמן ס"י ריג ס"א וס"י רעא סמ"ח - לענין קידוש. וראה גם ס"י תעב סמ"ח. ולענין מנהג אפר כהן' ד"ה 935 ע' 68. 937 ע' 72.

נו ס"ז ס"י קפב ס"ק ד.
נז סרלעיל ס"י קפב ס"ח וש"נ.
נח ברכות נא, ב. רש"י שם ד"ה כל האי נגא. אמרדחם ה"ל ברכות שעני בשם הראב"ד. הובא בפ"ו ס"י קפב ס"ק ה.
נט רשב"א שם. שו"ע פ"א. וראה לעיל ס"י קפב ס"ד ששפך ממנו לכל לא פגמו.
ס רא"ש שם. ב"ח ד"ה ונ"ש וש"ע. ס"ו ס"ק א ובס"י קפג ס"ק ד - כשהיו לענינים כוסות פגומים. ומשמע ברשב"א וש"ע שהוא הדין בני כשהיו ריקנים.
סא ע"י לעיל ס"י קפו ס"ב לענין להם הדיו הפסק. רשם הוי שלא לצורך.
סב תוס' ברכות מו, א ד"ה אין. רא"ש ברכות פ"ו ס"י גו. שו"ע פ"א וס"י קפב ס"ד וס"י רעא ס"ו. לקמן שם סמ"ח.
סג רא"ש שם. ב"ח ונ"ו שם.
סד סעף ב לענין בעצת הפת. וראה גם לקמן ס"י רעא ס"ל לענין קידוש.
סה ירושלמי, תוס', רא"ש ורשב"א שם. מור וש"ע ס"א.

רביעית לצאת מידי ספק ברכה אחרונה¹⁰ שכמלא לוגמיו באדם כינוני הוא רוב רביעית¹⁰ שהוא יותר מזכות¹⁰ ומזכות עד רביעית יש מסתפקים אם צריך לכרך ברכה אחרונה כמ"ש בס"י ר"ן¹⁰⁰.

ויותר מרביעית א"צ לשתות אף אם הוא אדם גדול שכמלא לוגמיו הוא יותר מרביעית.² ומצוה לגמוע גמיעות גסות משום חיוב מצוה¹⁰¹:

ז אם דעתו לשתות עוד לא יברך ברכה אחרונה עד לבסוף¹⁰² והוא שדעתו לשתות עוד מיד שאל"כ יש לחוש שמא יתעכל מה ששתה¹⁰³ כמו שנתבאר בסיומן קפ"ד¹⁰⁴ ואם היה בדעתו לשתות מיד ומעה וכיוצא ברכה אחרונה א"צ לכרך ברכה ראשונה כיון שהיה בדעתו לשתות עוד וכיוצא בטענות¹⁰⁵ אבל אם בירך במחויין אע"פ שדעתו לשתות עוד צריך לכרך ברכה ראשונה שכל ברכה אחרונה היא סילוק ויחיס הרעת למה שלפניה ומפסקת הואיל ואי אפשר לשתות בעודו מברך כמו שנתבאר למעלה¹⁰⁶:

ח אע"פ שכל המסובים יוצאים בברכת היין שבוירך המברך ברכת המזון שהוא מתכוין להוציאם ידי חובתן ואף שיש איזה שהות עד שגיע הכוס לכל אחד ואחד אין בזה משום הפסק כל שלא הפסיק בדיבור מ"מ בסעודה גדולה שהמסובים רבים ואין יודעים עד היכן יגיע כוס של ברכת המזון הרי כל אחד מהמסופקים אם יגיע לו צריך לחזור ולברך כורא פרי הגפן לעצמו מפני שהוא כנמלך מפני שבשעת שמיעתו ברכת המברך לא ידע אם יגיע לו¹⁰⁷ ואם נתכוין בשמיעתו שאם יגיע לו שיצא ידי חובתו בשמיעתו זו יצא וא"צ לחזור ולברך לעצמו¹⁰⁸:

קצא אם הפועלים מהזויינים לברך וכו' סעיף אחד:

א פועלים שכורי יום¹⁰⁹ העושים מלאכה אצל בעל הבית¹¹⁰ מקצרים בברכת המזון כדי שלא לבטל ממלאכה בעל הבית¹¹¹ שבשעת ברכת המזון אי אפשר לעסוק במלאכה כמ"ש בס"י קפ"ז¹¹² כיצד ברכה ראשונה כתיקונה שנייה פותח בברכת הארץ וכולל בה בונה ירושלים וחותם בברכת הארץ¹¹³ מפני שברכת הארץ ובונה ירושלים הן דומות לכן כוללן בברכה אחת¹¹⁴ שמנין הברכות אינן מן התורה¹¹⁵ כי בברכה אחת שכולל בה מעין שלשתן

עו סעיף א, לענין ברמ"ז.

עז אנדרה פרק ערבי פסחים ס"י עה. שריע ס"ה. רמ"א ס"י קע"י ס"ה. לעיל שם ס"ה.

עח מ"א ס"ק ז ובס"י קס"ז. וכו"ה לעיל שם ס"ה.

סימן קצא

א ולא קבלנים. ראה תוס' ב"מ עה, ב ר"ה השומר.

ב ע"י לעיל ס"י ז ס"ז וש"נ.

ג ברכות טו, א. מור ושוע"י ס"א. ולענין שעת הדיח שהוא נחפו ראה לעיל ס"י קפ"ה ס"ה.

ד סעיף יד.

ה נגרא שם לגביית התוס' שם ר"ה וחותם. מור ושוע"י שם.

ו רש"י שם ר"ה ומולקין.

ז ב"י ר"ה ואחא דאמרנין, לדעת הרמב"ם כפי המצות מצוה יט.

סו טור וש"ע ס"ז. וראה גם לקמן ס"י תעב סוף ס"פ.

סז תוס' פסחים ק"ג, א ר"ה אם תעב מ"א ס"ק ה. וכו"ה לקמן ס"י תעב סכ"ד. ס"י תריב ס"ב. ובתיקון כמלא

לגמיו של תעוב, כהלעיל ס"ה.

סח שהרביעית היא ביצה ומצוה מקליפתה. ראה להו ברכת הנהנין פ"ב ה"א וש"נ.

סט ס"י זה בשע"ר לא הגיע לדיעו. וראה להו ברה"צ פ"ב ה"א. מור ברה"ג פ"ה ה"א. לקמן ס"י תעב ס"פ.

ע ר"ן פסחים ק"ג, א ר"ה אם, מ"א ס"ק ה. וכו"ה לקמן ס"י רע"א סכ"ד.

עא טובה חס, כ. רש"י שם ר"ה לנגע ר"ה מנגע. מ"א ס"ק ב.

עב טור. מ"א ס"ק ג.

עג מ"א שם.

עד סעיף ג.

עה מ"א שם.